

Wojciech Necel

Sprawowanie władzy w instytucjach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego w świetle instrukcji „Posługa władzy i posłuszeństwo. Faciem tuam, Domine, requiram” z 2008 roku

---

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 54/1-2, 101-125

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WOJCIECH NECEL SChr
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

SPRAWOWANIE WŁADZY W INSTYTUTACH ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZENIACH ŻYCIA APOSTOLSKIEGO W ŚWIETLE INSTRUKCJI „POSŁUGA WŁADZY I POSŁUSZEŃSTWO. *FACIEM TUAM, DOMINE, REQUIRAM*” Z 2008 ROKU

Treść: Wprowadzenie. – 1. Metodologiczne założenia. – 2. Natura posługi przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostolskiego. – 3. Władza przełożonych jako pochodna ślubu (lub innego węzła) posłuszeństwa. – 4. Potrójny wymiar posługi władzy przełożonych. – 5. Zakres posługi przełożonych. – 6. Służba przełożonych jako odczytywanie woli Boga. – 7. Posługa przełożonych w służbie powołania poszczególnych współbraci. – 8. Troska wyższych przełożonych o realizację charyzmatycznego celu instytutu lub stowarzyszenia. – 9. Władza przełożonych w instytutach życia konsekrowanego jako *potestas Regiminis*. – 9.1. *Potestas regiminis* w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostolskiego. – 9.2. *Potestas regiminis* w instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich i kleryckich stowarzyszeniach życia apostolskiego na prawach papieskich. – Zakończenie.

Wprowadzenie

Posłuszeństwo osób konsekrowanych przez śluby lub inne zobowiązania, jako dar Ducha Świętego (KPK kan. 601) ukazywane w aspekcie personalnym i wspólnotowym wymaga osadzenia na fundamencie chrystologicznym. Natomiast w połączeniu z ewangelicznym autorytetem przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń apostolskich trzeba je rozważać również w kontekście eklesjalnym¹.

---

¹ Por. A. LORENZELLI, *Prolusione*, w: Conferenza Italiana Superiori Maggiori, *Il servizio dell'autorità e l'obbedienza. Testimoni della ricerca di Dio*, Roma 2009, s. 15-17. W. NECEL, *W kierunku antropologii prawa własnego instytutu życia konsekrowanego*, *Prawo Kanoniczne* 51(2008) nr 3-4, s. 205-207.

Instrukcja Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego pt.: „Posługa władzy i posłuszeństwo. *Faciam tuam, Domine, requiram*” z dnia 11 maja 2008 roku² jest kolejną szansą relektury norm sprawowania władzy przez przełożonych we wspomnianych wspólnotach, zawartych w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983 roku³. Proponowane studium jest tym ważniejsze, że „w ostatnich latach zmienił się sposób odczuwania i przeżywania władzy i posłuszeństwa”, co wynika między innymi z „uświadomienia sobie wartości każdej osoby, jej powołania i jej darów intelektualnych, uczuciowych i duchowych oraz jej wolności i zdolności do nawiązywania relacji; centralnego miejsca duchowości komunii i dowartościowania środków, dzięki którym można lepiej ją przeżywać; innego, mniej indywidualistycznego sposobu rozumienia misji, dzielonej ze wszystkimi członkami ludu Bożego, z wynikającymi z tego formami konkretnej współpracy” (PWIP 3).

Spełnianie funkcji przełożenijskich we wspólnotach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach apostołskich jest ściśle połączone z życiem ślubem posłuszeństwa, rozumianym jako synowskie przyłgnięcie (PWIP 5) „do Słowa, przez które Bóg objawia i udziela siebie samego i poprzez które codziennie odnawia swoje przymierze miłości. Z tego Słowa wytryska życie, które każdego dnia przekazuje się na nowo” (PWIP 7). Ostatecznie „słuchać Boga, to wejść w <<inny>> porządek wartości, dostrzec nowy i odmienny sens rzeczywistości, doświadczyć niepojętej wolności, dojść do progów tajemnicy: << Bo myśli moje nie są myślami waszymi, ani wasze drogi moimi drogami – wyrocznia Pana. Bo jak niebiosa górują nad ziemią, tak drogi moje – nad waszymi drogami i myśli moje – nad waszymi myślami>> (Iz 55, 8 – 9)” (PWIP 7).

Trzeba jednocześnie dodać, że zdaniem Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Apostołskich „również inne osoby konsekrowane, w zależności od ich stylu życia, mogą czerpać (z instrukcji) pożyteczne wskazania. (...). Wszystkim osobom, powołanym do świadczenia o prymacie Boga przez dobrowolne posłuszeństwo Jego świętej woli, dokument (...) ten pragnie być pomocą

² KONGREGACJI DS. INSTYTUTÓW ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOŁSKIEGO, Instrukcja „Posługa władzy i posłuszeństwo. *Faciam tuam, Domine, requiram*” (dalej PWIP), Kraków 2008.

³ Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku (dalej KPK).

i zachętą w radosnym przeżywaniu własnego <<tak>> wypowiedzianego Panu” (PWIP 3). Przedłożona myśl skierowana jest nie tylko do przełożonych w instytutach i stowarzyszeniach męskich i do członków tych wspólnot, ale również do siostr przełożonych i kierowanych przez nich żeńskich wspólnot.

1. Metodologiczne założenia

W proponowanej refleksji teologiczne i antropologiczne wskazania instrukcji „Posługa władzy i posłuszeństwo” służą do analizy dyspozycji Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku. Warto je odczytać na nowo zarówno z perspektywy członków instytutów oraz stowarzyszeń, jak i w kontekście specyfiki autorytetu przełożonych w poszczególnych wspólnotach. „Życie konsekrowane, powołane do tego, by w Kościele i świecie czynić widzialnym charakterystyczne przymioty Jezusa – dziewictwo, ubóstwo i posłuszeństwo – rozkwita na gruncie poszukiwania oblicza Pana i drogi prowadzącej do Niego. (...) Osoba konsekrowana daje (...) radosne, a zarazem naznaczone trudem świadectwo o nieustannym poszukiwaniu woli Boga (...). W tym odnajduje swój sens także wspólnota zakonna, komunია osób konsekrowanych, które zobowiązują się do wspólnego szukania i pełnienia woli Bożej. (...) Choć wszyscy we wspólnocie są powołani do szukania tego, co podoba się Bogu i do posłuszeństwa Jemu – niektórzy są powołani do wypełniania, na ogół czasowo, specjalnego zadania bycia znakiem jedności i przewodnikami w poszukiwaniu wspólnotowym oraz w osobistym i wspólnotowym wypełnianiu woli Bożej” (PWIP 1)⁴.

Bazę niniejszego studium stanowi sześć cech władzy przełożonych instytutów życia zakonnego i stowarzyszeń apostołskich wskazanych w instrukcji „Posługa władzy i posłuszeństwo”: 1) władza przełożonych ma przede wszystkim charakter władzy duchowej; 2) władza ta jest powołana do tego, by zapewnić powierzony wspólnoty czas na modlitwę i zadbać o jej jakość; 3) władza winna promować godność każdego członka powierzony wspólnoty; 4) w trudnościach przełożeni i przełożone winni wzbudzać w powierzonych wspólnotach i u poszczególnych współbraci odwagę i nadzieję; 5) władzy w instytutach

---

⁴ Por. B. SZEWCZUL, *Niektóre priorytety przełożonych zakonnych według instrukcji „Posługa władzy i posłuszeństwo” z 2008 roku oraz kan. 618 – 619, KPK/1983, Prawo Kanoniczne 52(2009) nr 3–4, s. 137-153.*

zakonnych i stowarzyszeniach apostołskich ma za zadanie ożywiać i promować charyzmatu wspólnoty; 6) przełożeni winni towarzyszyć powierzonym współpracownikom na drodze formacji permanentnej (PWiP 13)⁵. Ważne są również trzy cechy spełniania funkcji przełożonych we wspólnocie, wskazane w instrukcji w oparciu o Kodeks Prawa Kanonicznego, w którym „ewangeliczne rysy władzy, wykonywanej przez przełożonych różnych stopni, są wyrażone w normach” (PWiP 14). Kodeks Jana Pawła II w kontekście natury posługi przełożonych wskazuje, że to najpierw sami przełożeni są powołani do tego, by jako pierwsi być posłusznymi. Przełożony „na mocy przyjętego urzędu winni okazywać posłuszeństwo wobec prawa Bożego, z którego wypływa ich władza; z niej muszą zdać rachunek w sumieniu, wobec Kościoła, wobec Papieża, wobec prawa własnego instytutu” (PWiP 14a). Podobnie jak wszelka inna władza w Kościele, posługa przełożonych „winna oznaczać się duchem służby na wzór Chrystusa (...). Staje się to możliwe dzięki zaufaniu do odpowiedzialności braci, popierając ich dobrowolne posłuszeństwo w poszanowaniu godności ludzkiej i dzięki dialogowi (...) w duchu miłości i wiary do naśladowania Chrystusa posłusznego” (PWiP 14 b). Trzecią ważną cechą sprawowania władzy, podkreśloną przez Kodeks, a wyakcentowaną przez instrukcję „Posługa władzy i posłuszeństwo”, jest stwierdzenie, że władza zakonna i w stowarzyszeniach apostołskich ma charakter pasterski, gdyż „ze swej natury jest cała nastawiona na budowanie życia braterskiego we wspólnocie, zgodnie z eklezjalną tożsamością właściwą życiu konsekrowanemu” (PWiP 14 c).

Refleksje nad przeżywaniem władzy i posłuszeństwa we współczesnych instytutach zakonnych i stowarzyszeniach apostołskich trzeba rozpocząć od stwierdzenia równości wszystkich wiernych co do godności i działania, która wypływa z odradzającej mocy konsekracji chrzcielnej (KPK kan. 208)⁶. We wspólnocie życia konsekrowanego

---

⁵ Cz. PARZYSEK, *Rola władzy we wspólnocie życia konsekrowanego. Wskazania instrukcji „Posługa władzy i posłuszeństwo”*, Ateneum Kapłańskie 152(2009), z. 3(601), s. 311-313.

⁶ Por. G. GHIRLANDA, *Wprowadzenie do prawa kościelnego*, Kraków 1996, s. 103: „Równość pomiędzy wiernymi wynika ze wspólnoty chrztu (communio fidelium) i w ścisłym odniesieniu do Eucharystii, w której uczestnictwo prowadzi do wspólnoty z Chrystusem i z Trójcą (UR 2b; 15a; 22a; AG 39a; LG 3; 7b). Wspólnota wiernych jest wspólnotą eucharystyczną (communio eucharistica: UR 22b; GS 38b). Ta wspól-

i stowarzyszeniu życia apostołskiego równość ta uzyskuje głębszy wymiar i swoją specyfikę, gdyż jest również pochodną powołania Bożego, wzywającego niektórych spośród wiernych do uczestnictwa w życiu tym samym charyzmatem partykularnym instytutu lub stowarzyszenia, a więc do współpracy w budowaniu Kościoła (por. KPK kan. 207 par. 2; kan. 573 par. 2; kan. 731 par. 1 - 2) poprzez dokładniejsze naśladowanie Chrystusa według myśli i zamierzeń założyciela instytutu lub stowarzyszenia (por. KPK kan. 578 i kan. 732).

Instytut życia konsekrowanego i stowarzyszenie apostołskie, jako wspólnoty wyrastające z charyzmatycznego obdarowania Kościoła, zorientowane są ku diakonii świadectwa tak wspólnotowego, jak i indywidualnego⁷. Z tej perspektywy moc wiążącą dla decyzji przełożonych winno się szukać w ewangeliczno-eklezyjalnych źródłach poszczególnych form życia konsekrowanego oraz w poszczególnych charyzmatach partykularnych instytutów i stowarzyszeń. Tak wyznaczona metoda refleksji prowadzi zarówno do analizy charakteru posługi przełożonych w wymienionych wspólnotach jak i do analizy zakresu ich władzy i sposób jej wykonywania. Wspólnocie krystalizującej się wokół charyzmatu partykularnego instytutu i stowarzyszenia potrzebny jest autorytet władzy rozczłonkowany w swych poszczególnych funkcjach zgranych tak, by cała wspólnota i jej struktury stanowiły organiczną i harmonijną całość⁸.

---

nota duchowa (communio spiritualis: UR 15) i braterska (communio fraterna: GS 32 d; 38b; 39) pomiędzy wszystkimi członkami Kościoła jest dziełem Ducha. Również nierówność pomiędzy członkami Kościoła, wynikająca z różnorodności darów i posług (LG 12b; 13c), jest dziełem Ducha, jednoczącego wszystko we wspólnocie organicznej, objawia się w różnorodności tradycji ześrodkowanych w jednym Ciele Mistycznym Chrystusa (LG 13d)”.

⁷ W. NECEL, *Być w Kościele i dla Kościoła znakiem*, w: *Ars boni et aequi*. Księga pamiątkowa dedykowana księdzu profesorowi Remigiuszowi Sobańskiemu z okazji osiemdziesiątej rocznicy urodzin (red. J. WROCENSKI, H. PIETRZAK), Warszawa 2010, s. 598-600.

⁸ Por. M. ŻUROWSKI, *Problem władzy i powierzania urzędów w Kościele katolickim*, Kraków 1984, s. 24: „Niezbędny więc jest koordynujący element nadrzędny. Istnieje bowiem wiele funkcji, które jedynie przy wzajemnym harmonijnym współdziałaniu potrafią doprowadzić do osiągnięcia zasadniczego celu. Trzeba porozdziałać stanowiska, wyznaczyć pole pracy, trzeba nauczać, kierować, napominać, udzielać wskazówek (...). Jest wreszcie potrzebny element wymuszający, niezbędny przeciw tendencjom egocentrycznym i odśrodkowym poszczególnych jednostek, czy poszczególnych mniejszych zespołów. Istnieć musi także czynnik, który nie dopuściłby, by

2. Natura posługi przełożonych w instytutach życia konsekrowanych i stowarzyszeniach życia apostołskiego

Każda społeczność nawet w najmniejszym stopniu zorganizowana wymaga autorytetu zdolnego efektywnie prowadzić ją ku wyznaczonym celom. „Przełożeni (...) w jedności z powierzonymi im osobami, są powołani do budowania w Chrystusie wspólnoty braterskiej, w której szuka się i miłuje Boga ponad wszystko, by urzeczywistnić Jego zbawczy plan. Władza jest więc w służbie wspólnoty, aby wspólnota z kolei była w służbie Królestwa (por. J 13, 1-17). Sprawować władzę wśród braci oznacza służyć im na wzór Tego, który dał <<swoje życie na okup za wielu>> (Mk 10,45), aby i oni dali życie” (PWiP 17).

Na kartach Ewangelii Jezus Chrystus ukazany jest jako Ten, który posiada najwyższy autorytet i wszelką władzę (por. Mt 13,35; 28,18). Do Chrystusa odnoszą się też tytuły związane z wykonywaniem władzy, nazywając Go: Panem (por. Mt 7, 21; J 13,13; Dz 9,17; 10,33; 10,36; Flp 2,11; i inne), Nauczycielem (por. Mt 19,16; 22,16), Mistrzem (por. J 13,13), Pasterzem (por. J 10,11; 1P 2,25), Królem (por. Mt 27,11; Łk 1,33; J 18,33-36; 1P 3,22) czy Arcykapłanem (por. Hbr 13,20). Wszystkie one łączą się ściśle ze zbawczą misją Chrystusa Pana i w Nim dokonuje się ich przewartościowanie i pogłębienie. Cokolwiek pasterskiego, nauczycielskiego czy wreszcie kapłańskiego może się dziać w Kościele, to tylko w powiązaniu z osobą i dziełem Jezusa Chrystusa, Pasterza, Nauczyciela i Arcykapłana. Bez tego powiązania nie ma żadnej posługi władzy w Kościele⁹.

Wspólnota trwania z Bogiem i w Bogu została zaoferowana osobie konsekrowanej przez *vacatio divina* do realizacji jej „już” i „teraz”, a jako taka wymaga dobrowolnej odpowiedzi ze strony człowieka poprzez akceptację i podjęcie. Napięcie między „już” i „jeszcze nie” towarzyszy procesowi kształtowania wspólnoty współpowołanych, która „już” nastąpiła i „ciągle” nastaje. Proces kształtowania wypełniony jest budowaniem i aktualizacją przez powołującego Chrystusa swojego nieprzemijającego Królestwa wśród przemijającego czasu i w his-

---

swawolne jednostki mogły przeszkadzać zasadniczemu dziełu, pozytywnej współpracy lub też indywidualnym wysiłkom zmierzającym do właściwego celu”.

⁹ Por. A. GUTIÉRREZ, *Canones circa instituta vitae consecratae et societates vitae apostolicae vagantes extra partem eorum propriam*, Commentarium pro Religiosis, 64(1983) s. 89-96; K. MÖRS DORF, *Potestà sacra della Chiesa*, w: *Sacramentum mundi* (red. K. RAHNER) t. 6, s. kol. 417.

torii (por. PWiP 23 – 24). „Przeżywanie misji zakłada zawsze bycie posłanym, a to oznacza odniesienie zarówno do tego, kto posyła, jak i do treści posłannictwa, jakie należy wypełnić” (PWiP 23). Wspólnota instytutu życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego włącza się w ten proces mocą Ducha Świętego poprzez spełnianie w czasie zadań, dla których została powołana i które są wyznaczone jej charyzmatem partykularnym. Podjęcie stylu życia konsekrowanego poprzez dokładniejsze naśladowanie Chrystusa według prawa własnego instytutu czy stowarzyszenia tak dla pojedynczej osoby konsekrowanej, jak i dla wspólnoty, możliwe jest jedynie w łączności z Nim, gdyż jest to ostatecznie Jego dzieło, a Jego dzieła nie można odłączyć od Jego osoby (KPK kan. 662). W ten sposób wspólnota życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego wchodzi niejako w posługę Chrystusa i „urzędowo” wykonuje Jego posłannictwo aktualizując je w historii, a każdy urząd przełożonego w instytucie życia konsekrowanego posiada autorytet pochodzący od Chrystusa i jest wypełniany w relacji do Niego¹⁰.

Przyjmując tylko samą wolność jako zasadę uczestnictwa w życiu wspólnoty konsekrowanej przez profesję rad ewangelicznych, można by władzę jej przełożonych traktować jako władzę prywatną, mającą swoje źródło i moc obowiązującą w woli tworzących wspólnotę czy do niej wstępujących. Jeżeli jednak zwrócimy uwagę, że *vita consecrata per consiliorum evangelicorum* opisana w swoich teologicznie istotnych elementach w par. 1 kan. 573 Kodeksu Jana Pawła II podejmowana jest w Kościele w kanonicznie erygowanych instytutach i stowarzyszeniach (KPK kan. 573 par. 2), których kodeksy fundamentalne są zatwierdzane przez kompetentną władzę kościelną (KPK kan. 587 par. 2 i kan. 605), to autorytet przełożonych ma zdecydowanie głębsze źródło niż wola tworzących wspólnotę¹¹.

---

¹⁰ Por. J. BEYER, *I superiori locali e la loro missione*, Milano 1984, s. 7-12; G. FELICIANI, *Le basi del diritto canonico. Dopo il Codice del 1983*, Bologna 1984, s. 63-67, 73-110.

¹¹ Por. KONGREGACJA ZAKONÓW I INSTYTUTÓW ŚWIECKICH, Instrukcja Istotne elementy nauczania Kościoła na temat życia konsekrowanego w zastosowaniu do instytutów oddających się pracy apostołskiej „*Essential elements*” (dalej EE): „Te kobiety i ci mężczyźni są członkami instytutów zakonnych (...). Wybrali życie w posłuszeństwie jako życiową wartość. Dlatego potrzebują takiej formy zarządzania, która wyrażałaby te wartości; która byłaby władzą specyficzną zakonną”.

Kiedy Kościół rozpoznaje i aprobuje nowo powstającą wspólnotę życia konsekrowanego oraz zatwierdza, to jest nadaje moc wiążącą, jej kodeksowi fundamentalnemu, to równocześnie rozpoznaje i aprobuje autorytet władzy instytutu, jaką Duch Święty wybiera na swoją reprezentację wobec instytucjonalizującej się wspólnoty¹². Władza przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i w stowarzyszeniach życia apostołskiego nie ma charakteru delegacji czy uczestnictwa we władzy hierarchicznej, ale posiada autorytet władzy o charakterze charyzmatycznym (PWip 11) i wywodzi się „od Ducha Pańskiego w powiązaniu ze świętą Hierarchią”¹³. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku doktrynę tę unormował stwierdzeniem, że władza przełożonych w instytutach zakonnych i analogicznie w instytutach świeckich (KPK kan. 717 – 718) oraz stowarzyszeniach życia apostołskiego (KPK kan. 734), pochodzi od Boga, a przekazywana jest przez posługę Kościoła (KPK kan. 618). Pośrednictwo Kościoła oznacza nie tylko to, że władzę tę zatwierdza czy przyjmuje do wiadomości dokonany na kapitule wybór najwyższych przełożonych (KPK kan. 631 par. 1; kan. 625 par. 1) oraz przyjmuje informację o ustanowionych zgodnie z prawem innych przełożonych (KPK kan. 625 par. 3). W procesie instytucjonalizacji charyzmatu partykularnego Pasterze Kościoła władzę tę najpierw rozpoznają, a dopiero później kanonicznie aprobują poprzez „zatwierdzone (...) konstytucje” nowo powstającego instytutu (EE 49)¹⁴. To przecież sam Duch Święty w momencie krystalizowania się nowej wspólnoty życia konsekrowanego jest tym, który uzdalnia niektórych wiernych do dokładniejszego naśladowania Chrystusa w duchu charyzmatu partykularnego, jakim został obdarowany Kościół

---

¹² Por. W. NECEL, *Prawo własne instytutu życia konsekrowanego jako funkcja charyzmatycznego obdarowania Kościoła*, Poznań 2006, s. 199-200.

¹³ Por. KONGREGACJA ZAKONÓW I INSTYTUTÓW ŚWIECKICH, KONGREGACJA BISKUPÓW, Wytuczne dla wzajemnych stosunków między biskupami i zakonnikami w Kościele „*Mutuae relationes*” (dalej MR), nr 13: „Przełożeni pełnią swe zadanie posługiwania i kierowania w obrębie instytutu zakonnego zgodnie z właściwym jego charakterem. Władza ich wywodzi się od Ducha Pańskiego, w powiązaniu ze świętą Hierarchią nadającą instytutowi kanoniczną erekcję i zatwierdzając w sposób autentyczny osobną jego misję”; por. EE 49: „Władza ta, właściwa instytutom zakonnym, nie pochodzi od ich członków”.

¹⁴ Por. J. KAŁOWSKI, *Konstytucje i inne zbiory prawne instytutów życia konsekrowanego według Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.*, Prawo Kanoniczne 29(1986) nr 1–2, s. 153-154.

poprzez założyciela instytutu czy stowarzyszenia, a następnie tworzy z nich właściwą charyzmatowi wspólnotę braterską kierowaną przez kanonicznych przełożonych. Władzy przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego Pasterze Kościoła w powierzonych sobie Kościołach lokalnych nie mogą ograniczać, ale winni poprzez prawne regulacje troskliwie nad nią czuwać, by sprawowana zgodnie z prawem służyła rozwojowi daru życia konsekrowanego i powołaniu członków instytutu oraz stowarzyszenia (KPK kan. 576 i kan. 586 par. 1 - 2).

Wskazanie na charyzmatyczne źródło władzy przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego nie oznacza, że osoby konsekrowane przez profesję rad ewangelicznych nie podlegają władzy hierarchicznej Kościoła. Wręcz odwrotnie, Duch Święty powołuje nowy instytut w Kościele i dla dobra Kościoła, a przez to uzależnia całą wspólnotę instytutu i wszystkich jego członków od Kościoła poprzez specjalne relacje z hierarchią (KPK kan. 576). W szczególny sposób instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego ze względu na swój charyzmatyczny charakter i przynależność do życia i świętości Kościoła podlegają Stolicy Apostolskiej (KPK kan. 590 par. 1)¹⁵, a ich członkowie z racji składanego ślubu posłuszeństwa winni okazywać uległość papieżowi, jako swojemu najwyższemu przełożonemu (KPK kan. 590 par. 2)¹⁶.

Ponieważ władza przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego pochodzi od Boga, stąd wykonując ją nie są oni ani reprezentantami, ani delegatami wspólnoty. Autorytet przełożonych jako sprawujących władzę złożony jest w spełnianym urzędzie i ma wymiar personalny, a władza ich, poza przypadkami określonymi w prawie powszechnym i własnym instytutu, nie może być przekazana wspólnocie (EE 49 i 52). Władza ta nie powinna być wykonywana w izolacji w stosunku do powierzonej wspólnoty (por. EE 50). Wypełnianie władzy przełożonego wymaga dialogu, konsultacji, właściwego wciągnięcia współbraci w kierowanie instytutem w duchu współodpowiedzialności oraz winna opierać się na zasadzie

---

¹⁵ Por. W. KIWIOR, *Posłuszeństwo zakonnika biskupowi Rzymu i biskupowi diecezjalnemu*, w: *Ewangeliczna rada posłuszeństwa w życiu konsekrowanym zakonnym a wolność osoby* (red. W. KIWIOR, J. KRAJCZYŃSKI, H. STAWIAK), Warszawa 2010, s. 49-51.

¹⁶ Tamże, s. 46-49.

pomocniczości (KPK kan. 618; por. PC 4; EE 52; PWiP 20). Każdy z przełożonych posiada swoją radę (KPK kan. 627; por. PC 4; EE 52), z pomocy której zgodnie z prawem korzysta wypełniając swój urząd (KPK kan. 627 par. 1), aż po wypadki, w których pod warunkiem ważności czy nieważności winien wysłuchać jej opinii czy uzyskać zgodę na podjęcia decyzji (KPK kan. 127 par. 1)¹⁷. Ważnym zadaniem przełożonych, wypływającym z charyzmatycznego źródła ich posługi wspólnocie i tworzącym ją współbraćiom, jest ostateczne decydowanie i nakazywanie tego, co należy przedsięwziąć (KPK kan. 618; por. PC 14; PWiP 26).

Na przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego ciąży również konieczność naprawienia ewentualnych krzywd wyrządzonych powierzonym sobie współbraćiom czy to nielegalnym aktem prawnym, czy jakimkolwiek innym aktem dokonany z winy umyślnej lub nieumyślnej (por. KPK kan. 128).

3. Władza przełożonych jako pochodna ślubu (lub innego węzła) posłuszeństwa

„W życiu konsekrowanym każdy winien szukać woli Ojca, gdyż w przeciwnym razie znikłaby zasadnicza racja dokonywanego wyboru jako formy życia; ale też tak samo ważne, by szukać jej z braćmi czy siostrami, bo to właśnie poszukiwanie łączy, tworzy rodzinę zjednoczoną z Chrystusem” (PWiP 12). Przesłanie kan. 207 KPK wskazuje, że Jezus Chrystus jest w Kościele Powszechnym jedynym źródłem władzy przekazywanej dwoma różnymi drogami, które odpowiadają hierarchiczno–charyzmatycznej strukturze Kościoła¹⁸: przez konsekrację biskupią (KPK kan. 331 – 341; kan. 375; kan. 377; kan. 381 par. 1)¹⁹ i przez profesję rad ewangelicznych (LG 42; KPK kan. 601)²⁰.

---

¹⁷ Trzeba zastrzec, że w wypadku równowagi głosów „za” i „przeciw” w przypadku wymaganej zgody rady, przełożony winien działać według swojego uznania; por. J. BEYER, *Il diritto della vita consacrata*, Milano 1989, s. 243-245.

¹⁸ Por. G. GHIRLANDA, *Wprowadzenie ...*, s. 110-114.

¹⁹ Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen gentium* (dalej LG) nr 27 wraz z Nota Explicativa Praevia nr 2; Tenże, Dekret o pasterskich zadaniach biskupów *Christus Dominus* (dalej CD) nr 1-8.

²⁰ Por. Tenże, Dekret o przystosowanej do współczesności odnowie życia zakonnego *Perfecta caritatis* (dalej PC) nr 14; PAWEŁ VI, Adhortacja apostołska *Evangelica te-*

Służba przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i w stowarzyszeniach życia apostołskiego, charakteryzowana dynamiką ewangelicznego ślubu posłuszeństwa, jest swojego rodzaju przeżywaniem „posłusznej miłości” na wzór służby Chrystusa, który dał „swoje życie na okup za wielu” (ET 24). Przełożeni sprawując władzę odczytują zbawczy zamysł Ojca poprzez służbę (KPK kan. 618), wypełniając powierzone funkcje zgodnie z postanowieniami prawa powszechnego oraz własnego (KPK kan. 617; PWiP 14). Ich posługa wypełnia się zarówno w służbie wobec dobra wspólnego (PWiP 17)²¹, jak i w służbie dobra każdego z powierzonych im współbraci²². Ostatecznie jednak autorytet władzy przełożonych we wspólnotach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego, wyrażając miłość Ojca, jest przede wszystkim służbą wobec Bożych zamysłów „złożonych w braciach” (ET 25), a sami przełożeni stają się autentycznymi pośrednikami woli Bożej (EE 49 – 50). W pełnieniu takiej służby przełożeni są zastępcami Boga (KPK kan. 601), którego reprezentują²³. W życiu konsekrowanym przez profesję rad ewangelicznych podwładny wie, że winien jest posłuszeństwo przełożonym nie dlatego, że przekazywane decyzje i polecenia wyrażają wolę Boga, ale że Bóg chce posłuszeństwa ustanowionym przez siebie autorytetom (PWiP 9). Stąd ewangeliczne posłuszeństwo, o którym mówi kan. 601 Kodeksu Jana Pawła II, należy interpretować nie tyle jako zgodę na treść polecenia, co zgodę na autorytet, który wydaje polecenie.

---

stificatio (dalej ET) nr 23-28; KONGREGACJA ZAKONÓW I INSTYTUTÓW ŚWIECKICH, Wymiar kontemplacyjny życia zakonnego *Dimensio contemplativa* (dalej DC) nr 16.

²¹ Por. DC 16: „Ci, którzy są wezwani do pełnienia władzy, powinni rozumieć i pomagać innym do zrozumienia, że w tego rodzaju wspólnotach osób konsekrowanych duch służby wobec wszystkich braci staje się wyrazem tej miłości, jaką Bóg sam ich miłuje”.

²² Por. ET 25: „Władza i posłuszeństwo, służąc dobru wspólnemu, stanowią jakby dwie uzupełniające się strony tego samego aktu uczestnictwa w ofercie Chrystusa. Trzeba, by ci, którzy sprawują władzę, służyli pełnym miłości zamysłem Ojca, złożonym w braciach, zakonnicy zaś wypełniając polecenia naśladowują swego Mistrza i włączają się w dzieło zbawienia. W ten sposób władza i wolność każdego nie pozostają z sobą w sprzeczności, ale idą ręką w rękę w pełnieniu woli Bożej”.

²³ PC 14: „(...) niech z wiarą okazują posłuszeństwo przełożonym działającym w imieniu Boga i pod ich kierownictwem oddają się posługiwaniu wszystkim braciom w Chrystusie (...)”.

4. Potrójny wymiar posługi władzy przełożonych

Biorąc pod uwagę „wspólny całemu Ludowi Bożemu charakter profetyczny, kapłański i królewski” (MR 13; por. LG 9 – 10; 34 – 36), władza przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego ma analogiczny charakter i nakłada na przełożonych, stosownie do potrójnej funkcji służby pasterskiej, właściwe zadania nauczycielskie, uświęcające i kierownicze (KPK kan. 619; MR 13).

Wytyczne Kongregacji Zakonów i Instytutów Świeckich oraz Kongregacji Biskupów zawarte w *Mutuae relationes* podkreślają, że przełożeni wypełniając *munus docendi* wobec powierzonych współpracowników „mają kompetencję i autorytet mistrzów duchownych, wedle ewangelicznych założeń własnego instytutu” (MR 13; por. PWiP 13)²⁴, oraz że tak dla całego instytutu, jak i wobec poszczególnych członków winni „wykonywać prawdziwe kierownictwo duchowe” (MR 13), często karmiąc ich, jak wskazuje Kodeks Prawa Kanonicznego, słowem Bożym (KPK kan. 619).

Życie konsekrowane przez profesję rad ewangelicznych bogate jest w środki uświęcenia, właściwe tak formom życia konsekrowanego, jak i tradycji poszczególnych instytutów. Środki te znajdują swój wyraz w zbiorach prawa własnego instytutów²⁵. Przełożeni, którzy winni dbać o to, by powierzeni im współpracownicy oddawali się kontemplacji Boga i trwali w zjednoczeniu z Nim na modlitwie (KPK kan. 663 par. 1), winni dbać również o to, by w miarę możliwości uczestniczyli w codziennej Eucharystii (KPK kan. 619 i kan. 663 par. 2), a także rozważali Pismo święte, odprawiali rozmyślanie, sprawowali liturgię godzin oraz praktykowali inne pobożne ćwiczenia (KPK kan. 663 par. 3). Wypełniając *munus sanctificandi* powierzonej sobie funkcji przełożenińskiej w instytucie i stowarzyszeniu, przełożeni mają również „szczególną kompetencję oraz zadanie, by przy pomocy różnych instytucji doskonalić wszystko, co dotyczy pogłębiania życia miłości zgodnie z założeniami instytutu” (MR 13). Poprzez stałą troskę o świętość ży-

²⁴ Por. Cz. PARZYSZEK, dz. cyt., s. 311.

²⁵ Tworzą one część „zdrowych tradycji” instytutu czy stowarzyszenia, o których mówi kan. 578 KPK z 1983 roku, a które obok natury, celu, ducha i charakteru wyrażają charyzmat partykularny instytutu.

cia w powierzonych wspólnotach (KPK kan. 619)²⁶ przełożeni wobec współbraci stają się „wyrazem tej miłości, jaką Bóg sam ich miłuje” (PC 14)²⁷.

Munus regendi przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego nie może być redukowany do organizowania życia własnej wspólnoty, rozmieszczania członków, realizacji celu i tak dalej²⁸, gdyż wówczas ich posługa wobec powierzonej wspólnoty przybiera charakter czysto świeckiego zarządzania i daleka jest od postrzegania przełożonych jako zastępców Boga. Potrójna funkcja Chrystusa: Kapłana, Proroka i Króla, nie jest przecież niczym innym, jak potrójnym aspektem Jego jednej jedynej zbawczej misji. Stąd *munus regendi* jako „służba jednoczącego ożywiania wspólnoty wymaga, aby przełożeni (...) nie byli ani nieorientowani, ani obojętni wobec wymagań duszpasterskich, ale – aby czuli się i stawali przede wszystkim wrażliwymi przewodnikami w drodze do wzrostu duchowego i apostołskiego dla każdego z członków i dla całej wspólnoty” (DC 16).

5. Zakres posługi przełożonych

Władza przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego w Kościele łacińskim wykonywana jest wewnątrz wspólnoty według ewangelicznego projektu stylu życia opisanego przez założyciela i zatwierdzonego przez Kościół w konstytucjach instytutu, z zachowaniem unormowania kan. 596 par. 2²⁹ oraz

---

²⁶ Por. B. SZEWCZUL, dz. cyt., s. 146-151.

²⁷ Por. DC 16: „Zadaniem przełożonego we wspólnocie jest jej duchowe a zarazem duszpasterskie ożywianie stosownie do «łaski jedności» właściwej dla każdego instytutu”.

²⁸ Por. MR 13 c: „Co do funkcji rządzenia, przełożeni mają pełnić posługę w organizowaniu życia własnej wspólnoty, w rozmieszczaniu członków instytutu oraz w troszczeniu się o zabezpieczenie i rozwój jego osobnej misji, jak również w dbaniu o to, by instytut pod wodzą biskupów włączył się skutecznie w działalność Kościoła. Istnieje więc w instytucie wewnętrzny porządek z własnym zakresem kompetencji. Należy doń pewnego rodzaju prawdziwa autonomia, która jednak nie może nigdy dojść aż do niezależności w Kościele”.

²⁹ KPK kan. 596 par. 2: „(...) w zakonnych instytutach kleryckich na prawach papieskich posiadają ponadto kościelną władzę rządzenia, w zakresie zarówno zewnętrznym, jak i wewnętrznym”.

kan. 732³⁰ Kodeksu Jana Pawła II. Władzę tę przełożeni sprawują jako służbę wobec *vacatio divina* powierzonych sobie członków wspólnoty i jest ona zorientowana na realizację celu, jaki charakteryzuje strukturę charyzmatu partykularnego instytutu (por. EE 44; DC 16; KPK kan. 578 i kan. 587)³¹ przy zachowaniu dyspozycji kan. 214 KPK: „wiernym przysługuje prawo (...) podążania własną drogą życia duchowego, zgodnie (...) z doktryną Kościoła”. Osoby konsekrowane z miłości do Boga, w duchu ewangelicznej rady posłuszeństwa, przez śluby lub inne zobowiązania podporządkowują własną wolę kanonicznym przełożonym, gdy ci wydają polecenia zgodnie z konstytucjami instytutu lub stowarzyszenia (KPK kan. 601; por. PC 14; EE 49; PWiP 20). Podporządkowanie to rozumieć trzeba w odniesieniu do obowiązku „osiągnięcia świętości i doskonałości własnego stanu”³² i w żadnym przypadku nie rozciąga się ono na wszystkie dziedziny życia.

6. Służba przełożonych jako odczytywanie woli Boga

Przełożeni instytutów życia konsekrowanego winni przekazywać współbraciom nie swoją wolę, ale wolę Boga, którego zastępują i reprezentują (KPK kan. 601; LG 42; DP 15; ET 23 – 28; PWiP 9)³³. Postawa ta zakłada najpierw uległość samych przełożonych wobec Boga poprzez nastawienie na przyjmowanie Jego woli (KPK kan. 618)³⁴, a następnie konieczność wykorzystania wszystkich sił i możliwości w jej odczytywaniu oraz nieustannie rozeznawanie „znaków

---

³⁰ Tamże, kan. 732: „Postanowienia zawarte w kan. 578 – 597 oraz 606 mają zastosowanie do stowarzyszeń życia apostołskiego (...).

³¹ Tamże, kan. 596 par. 1: „Przełożeni instytutów (...) posiadają w odniesieniu do podległych im członków władzę określoną prawem powszechnym i konstytucjami”.

³² Por. KPK kan. 210: „Wszyscy wierni, zgodnie z własną pozycją, winni starać się prowadzić życie święte, przyczyniając się do wzrostu Kościoła i ustawicznie wspierać rozwój jego świętości”.

³³ Por. PC 14: „(...) niech z wiarą okazują posłuszeństwo przełożonym działającym w imieniu Boga i pod ich kierownictwem oddają się posługiwaniu wszystkim braciom w Chrystusie, tak jak sam Chrystus ze względu na posłuszeństwo Ojcu służył braciom i życie swoje oddał jako okup za wielu (...).”

³⁴ Por. PC 14: „Przełożeni (...), jako że mają zdać sprawę z dusz sobie powierzonych (por. Hbr 13, 17), niechaj starają się zrozumieć wolę Bożą w czasie pełnienia powierzonego sobie obowiązku i sprawują władzę w duchu posługiwania braciom, tak by wyrażali ową miłość, którą Bóg ich miłuje”.

czasu”, szczególnie gdy idzie o realizację charyzmatycznego celu powierzonej wspólnoty (PC 8; MR 26, 40; PWiP 25)³⁵.

Troska przełożonych o odczytywanie woli Bożej i o jak najwierniejsze jej wypełnianie w posługiwaniu wspólnocie życia konsekrowanego lub stowarzyszeniu życia apostołskiego przejawia się w przestrzeganiu prawa powszechnego i w wierności prawu własnemu (KPK kan. 617; PWiP 12) w ramach swoich zadań³⁶. Przełożeni w wypełnianiu powierzonych sobie funkcji, by lepiej poznać, czego Chrystus tak od całej wspólnoty jak i od każdego z powierzonych współbraci wymaga (MR 18)³⁷ w konkretnych sytuacjach, winni odwoływać się do swoich rad nie tylko wówczas, kiedy wymaga tego prawo (KPK kan. 627; Por. PC 14; ET 25), ale zapoznawać się z ich opiniami w wielu codziennych sprawach, a także wysłuchać zdania innych powierzonych współbraci (KPK kan. 618)³⁸.

7. Posługa przełożonych w służbie powołania poszczególnych współbraci

Dla przełożonych bycie reprezentantami Boga w powierzonej sobie wspólnocie życia konsekrowanego przez profesję rad ewangelicznych oraz stowarzyszenia życia apostołskiego oznacza nie tylko służbę słusznym i uprawnionym wymaganiom wspólnoty, ale także służbę powierzonym współbraciom i współsiostrom³⁹. Stąd w wykonywaniu swej posługi winni oni, kierować powierzonymi sobie podwładnymi

---

³⁵ Por. Cz. PARZYSEK, dz. cyt., s. 316-318.

³⁶ Por. KPK kan. 622: „Najwyższy przełożony otrzymuje władzę nad wszystkimi prowincjami instytutu, domami i członkami, a powinien ją wypełniać zgodnie z przepisami własnego prawa. Pozostali przełożeni posiadają władzę w ramach swoich zadań”.

³⁷ Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostołska *Redemptio donum* (dalej RD) nr 13: „Przełożeni (...) ze swej strony świadomi, że otrzymaną przez posługę Kościoła władzę mają wykonywać w duchu służby, winni chętnie słuchać zdania członków własnych wspólnot, aby lepiej rozpoznać, czego Chrystus od każdego wymaga (...)”.

³⁸ Por. PC 14: „Niechaj (...) przełożeni chętnie słuchają zdania członków zgromadzenia (...)”.

³⁹ Por. B. SZEWCZUL, *Ewangeliczna rada posłuszeństwa w posłudze przełożonych zakonnych*, w: *Ewangeliczna rada posłuszeństwa w życiu konsekrowanym zakonnym a wolność osoby* (red. W. KIWIOR, J. KRAJCZYŃSKI, H. STAWNIAK), Warszawa 2010, s. 73-78.

jako synami Bożymi popierając ich dobrowolne posłuszeństwo odnosząc się z szacunkiem do ich ludzkiej godności (KPK kan. 618).

Przełożeni z racji *vocatio divina* każdego z powierzonych współbraci w pierwszym rzędzie winni przestrzegać prawa do należnej im wolności dotyczącej praktyki sakramentu pokuty i kierownictwa duchowego (KPK kan. 630 par. 1 – 2 i kan. 719 par. 4)⁴⁰. Należna wolność, na którą wskazuje Sobór Watykański II jako na zasadę realizacji ewangelicznej rady posłuszeństwa (PC 14) podjętej poprzez „śluby lub inne zobowiązania”, nie wyczerpuje się tylko w wolności sumienia. Zasada ta, przestrzegana w życiu wspólnoty instytutu i stowarzyszenia, realizuje się także w praktyce ewangelicznej rady posłuszeństwa z zachowaniem dyscypliny prawa własnego (KPK kan. 630 par. 1 i kan. 719 par. 4). Nakłada natomiast na przełożonych obowiązek kreowania w powierzonych wspólnotach i wobec poszczególnych członków warunków do podejmowania inicjatyw tak dla dobra instytutu, jak i Kościoła (KPK kan. 618; PC 14), czyli ostatecznie do kreowania w osobie konsekrowanej przez profesję rad ewangelicznych odpowiedzialności za swoje powołanie (PWIP 15).

Ze względu na charakter służby wyższych przełożonych w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego trzeba szczególnie zwrócić uwagę na następujące trzy ich obowiązki: a) obowiązek troski o adekwatną i dostosowaną formację będącą w służbie powołania do życia konsekrowanego przez profesje rad ewangelicznych współbraci i w wypełnianiu celu instytutu. Przełożeni winni szczególnie zadbać także o właściwe przygotowanie przyjmowanych do nowicjatu oraz o odpowiednie warunki w czasie nowicjatu i w okresie profesji czasowej do rozeznania powołania i przygotowania do złożenia profesji wieczystej w instytucie i w stowarzyszeniu; b) obowiązek troski o wierność charyzmatowi partykularnemu instytutu stowarzyszenia połączony z obowiązkiem poszukiwania dróg realizacji celu charakteryzującego jego strukturę. Odnowa oraz wierność w życiu konsekrowanym przez profesje rad ewangelicznych są dwoma biegunami tej samej rzeczywistości. Nie ma prawdziwej odnowy życia konsekrowanego bez zachowania wierności powołaniu, tak jak nie

---

⁴⁰ Por. Tenże, *Kształtowanie się prawa zakonników do należnej wolności w zakresie korzystania z sakramentu pokuty i kierownictwa duchowego*, Prawo Kanoniczne 50(2007) nr 1–2, s. 35–36 i 46–50.

ma właściwej troski o wierność bez systematycznej odnowy. Chodzi o wierność dynamiczną, otwartą na impulsy Ducha Świętego, idącą poprzez wydarzenia Kościoła i poprzez znaki czasu, która w istocie jest trwającą wciąż odnową (PWiP 11); c) obowiązek troski o warunki do rozwoju życia duchowego powierzonych współbraci. W tym kontekście w życiu braterskim na pierwszym miejscu winna być troska o życie modlitwy i kontemplacyjny wymiar życia instytutu oraz o realizację wskazań Kongregacji Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego „Posługa władzy i posłuszeństwo. *Faciem tuam, Domine, requiram*” z 2008 roku, tak w życiu wspólnoty, jak i poszczególnych współbraci.

8. Troska wyższych przełożonych o realizację charyzmatycznego celu instytutu lub stowarzyszenia

„Rozszerzanie królestwa Chrystusa po całej ziemi ku chwale Boga Ojca czyniąc wszystkich ludzi uczestnikami zbawczego odkupienia”⁴¹ (por. EE 22 – 23), odczytywane w kontekście charyzmatu partykularnego instytutu i stowarzyszenia⁴², jest jednym z podstawowych zadań władz wskazanych wyżej wspólnot (PWiP 23). Realizacja charyzmatycznego celu wypełnia posługę przełożonych i ich rad oraz kapituł instytutów i stowarzyszeń (por. KPK kan. 617; kan. 631 - 632), szczególnie poprzez: 1) troskę o realizację celu instytutu, wynikającego z charyzmatu partykularnego, między innymi poprzez wybór osób i organizację apostolskiego dzieła zmierzającego do zadań, które są ostatecznie zanurzone w zbawczej misji Kościoła⁴³; 2) wybór środków, które pozwalają na adekwatną odpowiedź na wyzwania wypływające

---

⁴¹ SOBÓR WATYKAŃSKI II, Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem* (dalej AA), nr 2.

⁴² Por. PC 8: „Mają one różne dar według udzielonej im łaski: bądź to dar posługiwania, by mogły służyć, dar służby, bądź dar nauczania, by mogły uczyć, bądź to dar napominania, by mogły napominać: ten co rozdaje, niech czyni to z prostotą, ten co pełni uczynki miłosierdzia, niech czyni to ochotnym sercem (...);” MR 26: „Zakonnicy przełożeni i przełożone dołożą wszelkich starań, by ich współbracia i współsiostry trwali wiernie w swym powołaniu. Niech zgodnie z potrzebami czasu starają się o wprowadzenie właściwych przystosowań do warunków kulturowych, społecznych i ekonomicznych (...).”

⁴³ Por. MR 38: „Wyżsi przełożeni niechaj dołożą wszelkich starań, by poznać nie tylko zdolności i możliwości swoich współbraci, ale i apostolskie potrzeby diecezji, w której dany instytut jest powołany do rozwijania swojej działalności”.

z charyzmatu partykularnego instytutu oraz stowarzyszenia (PC 20; MR 18), a także umożliwią ich podjęcie przez poszczególnych członków wspólnot w konkretnych uwarunkowaniach pracy apostołskiej (PC 2; 18; ET 51 – 52; MR 32); 3) kształtowanie procesu formacji i pogłębianie świadomości, że członkowie powierzonych im wspólnot podejmując realizację celu instytutu i stowarzyszenia włączają się w zbawczą misję Kościoła (KPK kan. 574 par. 2) i z Nim się jednoczą (KPK kan. 209 par. 1 – 2), oraz że samo ich życie konsekrowane poprzez profesję rad ewangelicznych jest w swej istocie apostołskie (PC 2; 5-6; ET 50; MR 22 – 23; RD 14); 4) budzenie świadomości w powierzonych współbraciach, że realizacja charyzmatycznych celów ich wspólnot w Kościele partykularnym jest włączaniem się w życie Kościoła powszechnego (MR 18; DC 17; CD 35)⁴⁴; 5) zabieganie, „by poznać nie tylko zdolności i możliwości swoich współbraci, ale i apostołskie potrzeby diecezji, w której dany instytut jest powołany do rozwijania swojej działalności” (MR 38).

9. Władza przełożonych w instytutach życia konsekrowanego jako *potestas regiminis*

Władza przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego oraz ich kapituł określona jest tak w prawie powszechnym Kościoła, jak i w konstytucjach poszczególnych wspólnot (KPK kan. 596 par. 1 - 3) przy zachowaniu unormowań zawartych w kanonach 131, 133 i 137 – 144 KPK z 1983 roku. Zgodnie z charyzmatem partykularnym poszczególnych wspólnot życia konsekrowanego w stosunku do *potestas regiminis*, Kodeks Jana Pawła II dzieli instytuty czy stowarzyszenia na dwie grupy: pierwszą stanowią zakonne instytuty kleryckie (KPK kan. 588 par. 2) na prawach papieskich (KPK kan. 589), poszerzone o kleryckie stowarzyszenia apostołskie na prawach papieskich (KPK kan. 732), druga natomiast to pozostałe instytuty, tak męskie jak i żeńskie - męskie nawet kleryckie, ale na prawach diecezjalnych i żeńskie nawet na prawach papieskich (KPK kan. 583 par. 3 i kan. 606).

⁴⁴ POŁ. JAN PAWEŁ II, *Życie zakonne jako droga do świętości*, w: O życiu zakonnym (red. E. WERON, A. JAROCH), Warszawa 1984, s. 20: „Trzeba dołożyć wszystkich starań, ażeby «życie konsekrowane» rozwijało się w poszczególnych Kościołach lokalnych, ażeby przyczyniało się do ich duchowej budowy, ażeby stanowiło ich szczególną siłę. Jedność z Kościołem powszechnym poprzez Kościół lokalny jest Waszą drogą”.

9.1. *Potestas regiminis* w instytutach życia konsekrowanego i stowarzyszeniach życia apostołskiego

Jeżeli par. 2 kan. 596 określa władzę przełożonych w instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich i w stowarzyszeniach apostołskich kleryckich na prawach papieskich jako kościelną władzę rządzenia (*potestate ecclesiastica regiminis*), to z pomocą określenia władzy przełożonych w pozostałych instytutach przychodzi par. 3 omawianego kanonu⁴⁵. Przywołuje on unormowania, jakie mają zastosowanie przy charakteryzowaniu władzy przełożonych wszystkich instytutów życia konsekrowanego czy stowarzyszeń życia apostołskiego. Wskazuje przez to, że przy konieczności zachowania konsekwencji płynących z unormowania par. 2 kan. 129 KPK, przełożeni w instytutach konsekrowanych laickich i na prawach diecezjalnych, jak również i w odpowiednich stowarzyszeniach życia apostołskiego, „mogą współdziałać (...) zgodnie z przepisami prawa” w wykonywaniu władzy rządzenia⁴⁶. Wydaje się zatem, że władza przełożonych tak w instytutach życia konsekrowanego, jak i w stowarzyszeniach życia apostołskiego, określona prawem powszechnym i konstytucjami instytutu, wynikająca z ich charyzmatów partykularnych, posiada zawsze charakter władzy rządzenia, a jedynie w instytutach czy stowarzyszeniach laickich i diecezjalnych ograniczona jest tylko do władzy wykonawczej, określonej prawem powszechnym oraz konstytucjami instytutu.

9.2. *Potestas regiminis* w instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich i kleryckich stowarzyszeniach życia apostołskiego na prawach papieskich

W instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich i w kleryckich stowarzyszeniach życia apostołskiego na prawach papieskich przełożeni oraz kapituły (KPK kan. 596 par. 1 i kan. 732) oprócz władzy określonej prawem powszechnym i konstytucjami posiadają również kościelną władzę rządzenia, zwaną władzą jurysdykcyjną (KPK

⁴⁵ Tamże, kan. 596 par. 3: „Do władzy, o której w paragrafie 1, mają zastosowanie przepisy kan. 131, 133, 137 – 144”.

⁴⁶ Stąd nie tylko członkowie instytutów zakonnych, kleryckich na prawach papieskich stowarzyszeń życia apostołskiego kleryckich na prawach papieskich mogą uczestniczyć, zgodnie z przepisami prawa, w wykonywaniu (*cooperari possunt*) władzy rządzenia; por. KPK kan. 229 par 3, kan. 230 par. 3, kan. 517 par. 2, kan. 783 – 785, kan.1421 par. 2 i inne.

kan. 596 par. 2)⁴⁷, która dzieli się na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą (KPK kan. 135 par. 1), wykonywaną tak w zakresie zewnętrznym, jak i wewnętrznym (KPK kan. 130; kan. 596 par. 2).

Kościelna władza rządu dzieli się na ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą⁴⁸, a jej podmiot tak w instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich, jak i w kleryckich stowarzyszeniach apostołskich na prawach papieskich, może mieć odpowiednio charakter zarówno kolegialny (KPK kan. 631 – 633), jak i personalny (KPK kan. 617 – 630).

Kapituła generalna kleryckiego instytutu zakonnego na prawach papieskich i kleryckiego stowarzyszenia życia apostołskiego na prawach papieskich⁴⁹, jako organ kolegialny reprezentujący całą wspólnotę, posiada w swoich wspólnotach, zgodnie z konstytucjami, najwyższą władzę (KPK kan. 631 par. 1 – 2). Kapituła ta winna przede wszystkim strzec tożsamości charyzmatu partykularnego instytutu, wspierać odnowę życia konsekrowanego członków wspólnoty oraz dokonywać wyboru najwyższego przełożonego (KPK kan. 631 par. 1). Kapituła generalna w trosce o realizację zadań wskazanych przez prawo powszechne Kościoła oraz prawo własne instytutu czy stowarzyszenia (KPK kan. 631 par. 2), jako organ ustawodawczy władzy rządu⁵⁰, jest władna wydawać normy (KPK kan. 631 par. 2) o charakterze usta-

---

⁴⁷ KPK kan. 129: „Ci, którzy otrzymali święcenia, zdolni są do sprawowania – zgodnie z przepisami prawa – władzy rządu, która jest w Kościele z Bożego ustanowienia i nazywana jest również władzą jurysdykcji”; Catechismus Romanus, Parte 2, can. 6 nr 6: „Iurisdictionis potestas tota in Christo corpore mystico versatur, ad eam enim spectat christianum populum gubernari et moderari et ad aeternam caelestem beatitudinem dirigere”.

⁴⁸ Wyraźny podział władzy rządu na prawodawczą, wykonawczą i sądowniczą został wskazany na I Synodzie Biskupów z 1967 roku w celu ochrony praw wiernych w Kościele; por. *Wstęp*, w: Kodeks Prawa Kanonicznego 1983, s. 27: „(...) Dla osiągnięcia tego jest konieczne, aby różne zadania władzy Kościelnej zostały jasno wyróżnione, mianowicie funkcja ustawodawcza, administracyjna i sądownicza, i odpowiednio określone przez jakie organy mają być wykonywane poszczególne zadania”.

⁴⁹ Natura, skład osobowy, sposób postępowania i czas odbywania innych kapituł oraz podobnych zebrań w instytucie i na wszystkich jego strukturalnych poziomach winny być określone zgodnie z kan. 632 KPK w prawie własnym instytutu.

⁵⁰ KPK kan. 135 par. 2: „Władza ustawodawcza winna być wykonywana w sposób przepisany prawem (...)”.

wy lub dekretu ogólnego⁵¹, dyspozycje i dyrektywy obowiązujące wszystkich członków instytutu (KPK 631 par. 1) oraz przepisy statutów, o których mowa w par. 3 kan. 94 KPK, a także nadawać przywileje (KPK kan. 76 par. 1). Szczególnym sposobem wykonywania przez kapitułę generalną władzy rządzenia jako prawodawczej jest przygotowywanie zmian w konstytucjach instytutu czy stowarzyszenia, zgodnie z prawem powszechnym i własnym,. Tak zaproponowane zmiany celem uzyskania mocy zobowiązującej winny być przesłane do aprobaty Stolicy Apostolskiej (KPK kan. 587 par. 2).

Oprócz kapituł, w omawianych instytutach czy stowarzyszeniach *potestas regiminis* związana jest z urzędem wyższych przełożonych, a więc przełożonych generalnych poszczególnych wspólnot i ich zastępców oraz tych wszystkich, którzy kierują prowincją (KPK kan. 621) lub inną zrównaną z nią częścią i domem niezależnym oraz ich zastępców (KPK kan. 620). Jako ordynariusze posiadają oni przynajmniej zwyczajną władzę wykonawczą, którą sprawują we wspólnocie Kościoła wobec powierzonych sobie współbraci (KPK kan. 134 par. 1). Jako wyżsi przełożeni (KPK kan. 620) sprawują *potestas regiminis* wykonawczą zgodnie z regulacjami prawa powszechnego oraz własnego (KPK kan. 617 i kan. 136) przy zachowaniu dyspozycji kan. 618 – 619 KPK, zachowując jednak zawsze władzę w zakresie podejmowania rozstrzygnięć i wydawania poleceń (KPK kan. 618).

Środkiem wykonywania *potestas regiminis executiva* są przede wszystkim ogólne dekryty wykonawcze (*decreta generalia exsecutoria*), określające sposoby stosowania ustawy lub przynaglające do jej zachowania (KPK kan. 31 par. 1), a także poszczególne akty administracyjne (KPK kan. 35) wydawane w formie dekretów wykonawczych i nakazów (KPK kan. 48 – 58), reskryptów (KPK kan. 59 – 75), ustnych zezwoleń (KPK kan. 59 par. 2) a także dyspens (KPK kan. 85 – 93). Do władzy wykonawczej należy również wydawanie statutów dla osób prawnych, które są zależne od wyższych przełożonych zakonnych (KPK kan. 94 par. 1), a nie są ustanawiane i promulgowane mocą władzy ustawodawczej (KPK kan. 94 par.3), oraz stanowienie regul i norm, na które powołuje się kan. 95 KPK.

---

⁵¹ Tamże, kan. 29: „Dekryty ogólne, wydawane przez kompetentnego prawodawcę (...) są ustawami we właściwym znaczeniu i rządzą się przepisami kanonów o ustawach”.

Przełożeni wyżsi władzę wykonawczą sprawowaną wobec powierzonych sobie współpracownicy (KPK kan. 136) mogą delegować zgodnie z unormowaniami prawa (KPK kan. 137). Zwyczajna władza wykonawcza oraz delegowana⁵² do ogółu spraw winna być szeroko interpretowana (KPK kan. 138). W celu tak zwanej interpretacji praktycznej konstytucji instytutu czy stowarzyszenia⁵³ oraz ustaw i dekretów ogólnych kapituły generalnej (KPK kan. 16 par. 1), przełożony generalny może się posługiwać dekretem ogólnym wykonawczym (KPK kan. 31 par. 1), w którym dokładniej określi sposoby zachowania ustaw lub dekretów ogólnych do których się odnoszą, jak i instrukcją (KPK kan. 34 par. 1) wydaną dla odpowiedzialnych za wprowadzenie ustaw w życie, a wyjaśniającą sposób wprowadzenia unormowań ustaw.

W sprawowaniu władzy wykonawczej wyżsi przełożeni w kleryckich instytutach zakonnych na prawach papieskich i kleryckich stowarzyszeniach życia apostołskiego na prawach papieskich wspierani są przez swoje rady, ustanawiane zgodnie z konstytucjami, które służą im radą jako pomocą w sprawowaniu urzędu (KPK kan. 627 par. 1). Prawo powszechne i własne instytutu określa przypadki, w których przełożony do podjęcia działania winien uzyskać zgodę swojej rady lub wysłuchać jej opinii (KPK kan. 627 par. 2 i kan. 127 par. 1 – 3).

Podmiotem władzy sądowniczej w instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich i w kleryckich stowarzyszeniach życia apostołskiego na prawach papieskich według norm księgi VII Kodeksu z 1983 r. (KPK kan. 135 par. 2) są wyżsi przełożeni (KPK kan. 620). Trybunał pierwszej instancji, przy zachowaniu postanowienia par. 3 kan. 1407 KPK, regulowany jest przez normy kan. 1427, natomiast drugiej – odpowiednio przez regulacje kan. 1438 par. 3 i 1444 par. 1 p. 1 Kodeksu z 1983 roku. Kompetencje trybunału wyznacza dla interesujących go spraw (por. KPK kan. 103) kan. 1408 KPK, z wyłączeniem sporu między zakonnymi osobami fizycznymi lub prawnymi różnych instytutów albo między osobą zakonną i duchownym diece-

---

⁵² Tamże, kan. 131 par. 1: „Władza rządzenia jest zwyczajna, jeśli na mocy samego prawa łączy się z jakimś urzędem; jest delegowana, gdy zostaje udzielona samej osobie, nie z racji urzędu”.

⁵³ Por. KPK kan. 587 par. 2. Interpretacja autentyczna zastrzeżona jest Stolicy Apostolskiej.

zjalnym czy świeckim lub osobą prawną niezakonną⁵⁴. Sprawy sporne dotyczące opata prymasa, opata przełożonego kongregacji monastycznej i najwyższego przełożonego instytutu zakonnego na prawach papieskich zastrzeżone są Biskupowi Rzymu (KPK kan. 1405 par. 3 p.2). Stolicy Apostolskiej zastrzeżone (KPK kan. 1709) jest również między innymi rozpatrywanie zaskarżenia ważności święceń kapłańskich (KPK 1708) oraz utrata stanu kapłańskiego (KPK kan. 290 – 292).

Koniecznym i integralnym aspektem władzy rządzenia przełożonych w instytutach zakonnych kleryckich na prawach papieskich i stowarzyszeniach apostolskich kleryckich na prawach papieskich jest *potestas coercitiva*. Prawo karne rozumiane jako wykonywanie *potestas coactiva* w Kodeksie z 1983 r. definiowane jest jako sankcje karne obejmujące kary poprawcze, kary ekspijacyjne oraz środki zaradcze i pokuty (KPK kan. 1311 – 1312). Ustawy karne i nakazy karne może wydawać, przy zachowaniu obowiązującego prawa (KPK kan. 1315 – 1320), ten kto posiada władzę ustawodawczą (KPK kan. 1315 par. 1). Proces wymierzania kar na drodze sądowej lub administracyjnej rozpoczyna, przy zachowaniu norm prawa, wyższy przełożony jako ordynariusz (KPK kan. 1341). On też może zwolnić sam z kary przez siebie wymierzonej lub nałożonej na drodze sądowej czy administracyjnej osobiście albo przez kogoś innego (KPK kan. 1355 par. 1 nr 1; 1356 par. 1 nr 2) oraz z kar *latae sententiae*, o których mówi kan. 1355 par. 2 KPK.

Zakończenie

Przełożeni instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostolskiego otrzymaną od Boga przez posługę Kościoła władzę wobec powierzonych wspólnot i tworzących je współbraci pojmują jako służbę. Oni to wypełniając swój urząd w duchu charyzmatu partykularnego instytutu lub stowarzyszenia budują wraz z powierzonymi współbraćmi braterską wspólnotę, w której pogłębia się i rozwija Boże powołanie każdego z jej członków. Służebna posługa przełożonych we wspólnocie jest pochodną ewangelicznej rady posłuszeństwa,

⁵⁴ Tamże, kan. 1427 par. 3. Wymienione sprawy sądzi w pierwszej instancji trybunał diecezjalny. Wymieniony kanon reguluje też kompetencje trybunału pierwszej instancji w sprawach dotyczących instytutów życia zakonnego na prawach diecezjalnych tak kleryckich, jak i laickich, instytutów świeckich oraz stowarzyszeń życia apostolskiego kleryckich bądź laickich na prawach diecezjalnych.

podjęmowaną zgodnie z prawem własnym przez wszystkich członków wspólnoty, a więc tak przez samych przełożonych, jak i powierzonych im współbraci powołanych do życia tym samym charyzmatem partykularnym. Jest ona nie tylko szukaniem woli Boga, ale uznaniem charyzmatycznego wymiaru stałego stylu życia całego instytutu i wszystkich jego członków. Zakres władzy przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, wyznaczony przez prawo powszechne Kościoła i prawo własne poszczególnych instytutów lub stowarzyszeń wobec powierzonych wspólnot, jest wypełnianiem potrójnego zadania pasterskiego: nauczycielskiego, uświęcającego i kierowniczego. W kleryckich instytutach zakonnych na prawach papieskich i w kleryckich stowarzyszeniach życia apostołskiego na prawach papieskich władza wyższych przełożonych, ordynariuszy, posiada również wymiar kościelnej władzy rządzenia.

Władza przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, będąca władzą w instytucie i w stowarzyszeniu, a nie nad instytutem lub stowarzyszeniem, sprawowana jest w zależności i w stałym odniesieniu do Chrystusa. Wskazując na wspólnotę instytutu oraz stowarzyszenia jako na komunie nie można zapomnieć, że składa się ona z ludzi, którzy mają do spełnienia wyznaczony cel. Misja wspólnoty życia konsekrowanego i stowarzyszenia, do której wypełnienia są uzdolnieni mocą Bożego powołania jej członkowie, jest misją otrzymaną od Chrystusa, ale realizowaną przez ludzi; trzeba ją postrzegać w porządku zbawienia, ale realizowaną przez ludzi. Stąd przełożeni w instytutach i stowarzyszeniach mają władzę używania swych kompetencji na płaszczyźnie wspólnoty jako *societas*, z równoczesnym zjednoczeniem z tym wszystkim, co im przysługuje z charyzmatycznego nadania. Władza przełożonych instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego nie jest nieograniczona. Nie mogą oni naruszać podstawowej struktury instytutu ani istotnych założeń swojej władzy, a więc tego wszystkiego, co wynika z Bożego obdarowania. Swój urząd winni wykonywać z pożytkiem dla powierzonych wspólnot i współbraci, a więc z pożytkiem dla *communio* Kościoła Powszechnego i partykularnego oraz parafialnego, na terenie którego poszczególne wspólnoty mają swoje domy.

Die Ausübung der Macht in Instituten des konsekrierten Lebens und in Vereinen des apostolischen Lebens im Focus der Instruktion „Der Dienst der Macht und des Gehorsams. *Faciem tuam, Domine, requiram*“

Das Gelübde des Gehorsams der Personen des konsekrierten Lebens durch das Gelübde oder andere Verpflichtungen als Geschenk des Heiligen Geistes (CIC c. 601) fordert die christologische Basis und das Verstehen in personaler sowie gemeinschaftlicher Dimension in Verbindung mit dem evangelischen Autorität von Oberen in der Apostolatsperspektive im Dienst des Reichs Gottes.

Die Instruktion der Kongregation für die Institute des konsekrierten Lebens und die Vereine des apostolischen Lebens „Der Dienst der Macht und des Gehorsams, *Faciem tuam, Domine, requiram*“ vom 11. Mai 2008 bringt eine gute Möglichkeit, um durch das vorgeschlagene Dokument eine Relecture von Kodexnormen des Kodex Iuris Canonici vom 1983 bezüglich der Ausübung der Macht durch die Oberen in Ordensgemeinschaften und in Vereinen des apostolischen Lebens vorzunehmen. Es ist wichtig anzumerken (das lernt die apostolische Kongregation), dass auch andere Personen abhängig vom Lebensstil von der Instruktion profitieren können. Allen Personen, die berufen sind das Primat Gottes zu bezeugen durch das freiwillige Erleben des in Freude erlebten eigenen „Ja“ hat die Instruktion etwas zu sagen.

In diesem Artikel bezieht sich der Autor auf (bezugnehmend auf die Richtlinien des Dokuments) die christologischen Quellen der Macht der Oberen in Ordensinstituten und in Vereinen des apostolischen Lebens und auch auf die Macht der Oberen als eine Ableitung des Gelübdes des Gehorsams.

Weiterer wird die Natur der Macht der Oberer beschrieben und die dreifache Funktion dieser Macht um zu zeigen, dass die endgültige Macht der Oberen in dem Ablesen der Wille Gottes bezüglich der anvertrauten Gemeinschaft sowie jedes einzelnen Bruder und Schwester und als *potestas regimens* anzusehen ist, die sich in Sorge um die Realisierung des Zieles, der aus dem Charisma des Institutes oder des Vereins des apostolischen Lebens ausdrückt.